

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-15>

УДК 75.071.1(477)"19"Дейнега

Денисюк О.Ю., Поstrанська А.В.

Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ЖИВОПИСНОЇ МАНЕРИ МИХАЙЛА ДЕЙНЕГИ

Анотація. Михайло Ярославович Дейнега – відомий митець, живописець, майстер ткацтва, педагог. Його творчий доробок налічує понад сотню картин, кожна з яких вирізняється самобутністю і унікальністю. Улюбленій справі художник присвятив понад 30 років. Михайло Дейнега – людина високої культури та різнобічних обдарувань, багато років займав посаду директора Музею мистецтв Прикарпаття. Для Дейнеги не існує обмежень в творчості, він не прив'язується до конкретних сюжетів або технік, безперервно експериментує, шукає нові ідеї та форми. В основі всіх творів Дейнеги лежать асоціації. Асоціативний ряд стає ключовим у формотворенні, а головним засобом виразності у творах митця слугує колір. Художник приділяє велику увагу колірним поєднанням, оскільки вважає, що саме колір є ключовим фактором у творчості після емоцій і вражень. Так утворилась унікальна манера, в якій працює Михайло Дейнега – асоціативний живопис.

Ключові слова: Михайло Дейнега, асоціативний живопис, абстрактний живопис, художники Прикарпаття, Івано-Франківськ.

Denysiuk Olha, Postranska Anna

National Academy of Fine Arts and Architecture

DISTINGUISHING FEATURES OF THE PAINTING MANNER OF MYKHAILO DEINEHA

Summary. Mykhailo Deineha is a prominent artist, painter, weaver, and professor. His creative output includes more than a hundred paintings, each of which is unique. The artist has dedicated more than 30 years to his favorite craft. Mykhailo Deineha is a man of high culture and diverse talents. For many years, he has held the position of director of the Ivano-Frankivsk Regional Art Museum and for more than 10 years he has been professor at the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. His broad experience and strong academic background that he gained while studying at the Lviv National Academy of Arts contribute to the ability of the artist to create freely. No limitations exist for Deineha in his work, he is not tied to specific plots or techniques. He is constantly experimenting, looking for new ideas and forms. Among the genres in his creative work are most often abstract works and landscapes, sometimes portraits and still lifes. Nature is an inexhaustible source of inspiration for the artist. That is why he often goes to open airs, during which he experiences new feelings and tries to focus on his feelings and emotions. This process is integral to his creative approach, because association is the pillar of all Deineha's works. The associative series become key in the form making, and color is the main means of expression in his works. The artist pays considerable attention to color combinations, because he believes that color is the main factor in creativity after emotions and impressions. The color scheme in the works of the artist is always complex and saturated, and the palette is extremely rich. Although Deineha often likes to use local colors and contrasting combinations, he has a very subtle sense of painting, which is immediately noticeable in his paintings. This is how Mykhailo Deineha's unique style of work developed — associative painting. This approach implies a clear transmission of associations by the author and a mandatory understanding of the work by the viewer. The work should not be extremely realistic, may have a somewhat simplified character and form, the general features may even be abstract. However, if the author painted the canvas under the impression of mountain landscapes, it will be read immediately and the viewer will be able to feel it for himself.

Keywords: Mykhailo Deineha, associative painting, abstract painting, artists of Prykarpattya, Ivano-Frankivsk.

Постановка проблеми. Стан сучасного художнього життя певного міста чи регіону оцінюється в результаті огляду творчості митців, які живуть і творять на цій території. Окрім загального вивчення, варто також детально розглянути мистецьку діяльність кожного з представників, щоб зрозуміти що є спільним або відмінним, які характерні риси можна виділити в творах конкретного представника або яка риса є спільною для митців у даному регіоні. На Прикарпатті багатьох художників вже століттями надихає унікальна природа Карпат та монументальність тутешніх гір. В даній місцевості історично сформувалась цікава і самобутня естетика. Природні

особливості регіону у поєднанні з історичним підґрунтям створюють широке поле для творчості, дають поштовх до пошуків цікавих сюжетів та композицій. Важливим у даному контексті буде огляд творчості Михайла Ярославовича Дейнеги, який є не лише яскравим представником даної місцевості, але й тією людиною, яка внесла великий вклад у творче середовище Івано-Франківщини. Михайло Дейнега багатогранна і яскрава людина з багатьма талантами і прогресивними поглядами на життя. Попри свою публічність, його особистість і творчість, на жаль, поки не є широко висвітленими у наукових працях і потребують більш уважного і детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Бібліографічна база складається зі статей у часописах, репортажів із виставок, каталогів виставок, а також особистих інтерв'ю з митцем. У статті В. Козінчука «Під поглядом Спасителя» 2014 року зосереджено увагу на творах Михайла Дейнеги, що мають саме релігійний характер [1]. Про творчу манеру та авторський підхід у творах митця написано також у статті «Простягаю мінливому світові нить» 1997 року [2] та «Експериментатор кольору» 2013 року [3] у часописі «Галичина». У інтерв'ю для часопису «Галицька Просвіта» 2011 року Михайло Дейнега розповідає про своє натхнення [4]. Проте варто зазначити, що до цього моменту немає жодної ґрунтовної наукової праці, в якій було б детально висвітлено життя і творчість Михайла Дейнеги.

Виклад основного матеріалу. Михайло Ярославич Дейнега – уродженець села Єзупіль Тисменицького району Івано-Франківської області (тогочасне смт Жовтень Станіславської області). Народився митець 14 січня 1971 року. Ще з дитячих років мистецтво було невід'ємною частиною його життя. Щоб відвідувати уроки малювання в Івано-Франківську, йому часто доводилось тікати зі школи, через що інколи виникали проблеми з вчителями. Та незважаючи на це, батьки завжди підтримували майбутнього митця, даючи йому можливість вдосконалювати свої творчі здібності. Зі слів самого художника, батьки дали свободу, і він нею скористався [5]. Михайло Дейнега закінчив художню школу в Івано-Франківську і став одним із перших її випускників. Це стало початком у його становленні як митця. Пізніше він вирішив, що мистецтво стане справою його життя, тому вступив до Косівського художнього училища (зараз Косівський фаховий коледж прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв). Тут Дейнега покращив свою техніку рисунку, вивчав композицію, захопився кольорознавством. Саме на цьому етапі його життя з'являється любов до живопису. Після закінчення училища маестро розумів, що йому цього замало і вирішив вступати до Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва (сучасна Львівська національна академія мистецтв). Варто відзначити наполегливість, яку проявив у цій справі митець, адже конкурс був досить великим, через що йому вдалося вступити до інституту лише за п'ятим разом у 1976 році. Михайло Дейнега обрав напрям художнього ткацтва. Вибір був зумовлений тим, що саме на цій кафедрі найбільше приділялась увага живопису, який він так любить. Прогресивність та інновації, що вводила кафедра, в поєднанні з наполегливістю Дейнеги, дали йому можливість реалізувати себе сповна. А починаючи з 1983 до 1993 він навіть сам викладав живопис для студентів художньо-графічного відділення у Івано-Франківську.

Ґрунтовне і послідовне навчання сформувало для Михайла Дейнеги основу, яку він впродовж життя збагачував досвідом. Варто зазначити, що митець є глибокого духовною людиною. У творчості він вбачає дещо більше, ніж просто процес. Як стверджує митець, в ній є щось особливе,

адже малювати, творити – це навіть більше, ніж займатись музикою чи танцями. Адже в самому слові «творити» є щось від Всевишнього, дар і можливість творити, як це робить Бог. Загалом мистецтво для Михайла Дейнеги відкривається через призму філософського осмислення. Саме це і є підґрунтям унікальної манери митця, яка сформувалась у нього за роки його плідної праці. Митець стверджує, що ніколи не замислювався над тим, який напрямок підібрати і як охарактеризувати свої роботи, бо для нього загалом не дуже важливим є той факт, в якому напрямку працює художник. Проте всю його творчість можна розцінювати як асоціативний живопис. У цьому напрямку немає конкретного жанру, адже в митця наявні і пленерні роботи, і портрети, і абстракції, натомість у всіх роботах яскраво виражені враження від побаченого. Це навіть не символізм. Тут є певні символи, знаки, але вони є авторськими, пережитими і переданими на полотно самим митцем. Дейнега пояснює, що неможливо зобразити абстрактні поняття, але асоціативно їх можна відчутти через колір і композицію. Це і є сенс, та основна думка, яку автор вклав у свій твір. Тож головною метою для нього є процес передачі цих емоцій і відчуттів глядачеві. Дивлячись на твори Дейнеги, не обов'язково бачити в них чітку форму чи сюжет, але неможливо не відчутти ту енергетику та емоції, які були внесені митцем на полотнах.

Стосовно натхнення для художника, то його надихає все, що його оточує: близькі люди, рідний Івано-Франківськ, природа, краса і велич гір, життєва мудрість. Великий вплив на генерування нових ідей та форм для Дейнеги мають також подорожі. Він переконаний, що митцеві критично необхідно відвідувати художні музеї, виходити на природу, їздити на пленери, тому що природа – це перший вчитель у нашому житті. Природу потрібно відчутти, пізнати багатство кольору у ній, і хоча б раз спробувати перенести це на полотно. Михайло Дейнега не з тих митців, які дочікуються приходу музи. Якщо він відчуває бажання малювати, то просто бере в руки пензлик і палітру, занурюючись в себе, щоб визначити що саме він відчуває зараз, і починає творити, трансформуючи все відчуте у певні форми і образи. Інколи буває так, що сюжет виношується в голові певний час, тоді художник може спершу намалювати до нього ескіз. Кожна робота Дейнеги унікальна, як і кожна пережита людиною мить. Художник не хоче ділити своє мистецтво на певні періоди, вважаючи, що його творчість проходить безперервний розвиток. Його роботи можуть бути схожі між собою, а можуть бути абсолютно різними, але вони завжди будуть перегукуватись і в них безперечно можна буде впізнати Дейнегу. Крім того, автор не любить давати назви своїм роботам, оскільки вважає, що важко передати у кількох словах цілий спектр емоцій і відчуттів [5].

Для Михайла Дейнеги надзвичайно важливим у творчості є колір, він є чи не найвагомим засобом виразності у роботах митця. Зараз колірна палітра, в якій художник пише свої полотна дуже багата і насичена. Проте це не завжди було так. Ранні твори митця, які на жаль,

не збереглися, відрізнялись по кольору від його сучасних робіт. Ця ідея кольоровості завжди була присутня в думках майстра, проте одного разу все змінив сон, в якому Дейнега відвідав виставку. Він побачив живопис на великих полотнах, довершений, з чудовою внутрішньою гармонією кольору. Автором цієї виставки був сам Михайло Дейнега, хоча роботи уві сні відрізнялись на той час від реальних. Так те, що було підсвідомими бажанням до трансформації в іншу манеру, вийшло назовні та дало зрозуміти митцеві, що він досі творив не так, як хотів насправді. З того часу в нього змінилось бачення кольору. Митець почав нові пошуки співставлення кольорів, переосмислив їх вплив на нього та на інших людей. Ще під час навчання в інституті, вивчаючи кольорознавство, Дейнега відкрив для себе силу кольору та усвідомив що можна зробити самими лише кольорами, не залучаючи при цьому навіть композицію. Дуже дивним видається художнику, коли сьогодні вносять чорний колір в живопис. Адже саме цей колір є найбільш неприємним енергетично для художника. Сам він вкрай рідко використовує чорний. Майстер вважає, що чорний можна передати іншим кольором, який вібрує, який дає якісь відчуття. Чорний колір в реальному житті все одно має свої колівання, при денному світлі він практично не є глибоким чорним, в ньому з'являється і сірий, і синій, і інші кольори. Вміння бачити такі нюанси і є живописом для художника. Для Дейнеги все багатство кольорів, їх гра – це асоціація спогадів про рай. Якщо людина була у раю і бачила яке там все, то вона бачить кольори так, як він. На думку майстра, оцей вислів «бачення раю» – це те, що ми можемо кольором зробити на цій землі, відчути таким чином щось божественне. Через це митцеві іноді буває складно комунікувати при написанні портрета, адже йому хочеться там вкласти всі кольори, які є, що людям часто буває незрозуміло. Але для Михайла Дейнеги це не є вирішальним, адже людей він бачить і пізнає також через кольори. Улюбленим кольором митця є червоний. Він відчуває у червоному кольорі величезний вплив на людину, що викликає внутрішні вібрації. Ця барва присутня на кожному з полотен Дейнеги. Червоний може підсилити будь-який інший колір, заграти у своїй гармонії, або контрасті, або нюансі згідно з кольорознавством. На думку майстра, саме цей колір символічно тісно пов'язаний з людським життям, адже наша кров теж червона.

Митець ніколи нічого не малює на замовлення. Він творить тільки те, що цікаво йому самому і тільки тоді може продати роботу. Для художника фінансове питання не стоїть на першому місці. Він малює як відчуває і йому неважливо, чи цю роботу куплять одразу, чи через кілька років, чи взагалі не куплять. Дейнега твердить, що дуже важливо залишатися весь час у творчому тонусі, постійно щось творити, адже у творчості, як у спорті, постійно потрібно займатися і вдосконалювати свої навички. Він вважає, що ніколи не переживав кризових моментів, адже ніколи не заціклювався на невдачах. Якщо якась робота не вдавалась такою, як було задумано, художник ніколи не знищував

її, а давав їй відлежати у майстерні. Через деякий час приходило розуміння того, чого ж саме не вистачало цій роботі, щоб стати завершеною. Навіть якщо до цього моменту проходили рік або більше, художник не нехтував домалювати твір, оскільки такий фактор не був для нього поразкою, а навпаки – доказом його постійного творчого росту. Зараз у митця є ідея відтворити поезію в кольорі, оскільки він дуже захоплюється віршами сучасних українських поетів. Це може стати дуже безпрецедентним проектом, оскільки кожен вірш може бути інтерпретований в унікальну картину [5].

Понад 15 років присвятив Михайло Дейнега роботі в Музеї мистецтв Прикарпаття. Довший час, будучи директором, він намагався вивести місцевий музей на європейський рівень, і йому це вдалося. Постійно організовувались різноманітні фестивалі, концерти, творчі вечори, виставки і біенале. При музеї була також заснована школа вечірнього малюнку, де Дейнега збирався зі всіма охочими, щоб помалювати, поспілкуватись і допомагати юним художникам удосконалювати свої вміння. Михайлу Дейнезі вдавалось поєднувати в собі одразу кілька важливих для мистецтва професій. Будучи професійним художником, йому чудово вдавалось впоратись з роботою директора, куратора, критика, наставника. У 2015 році, маестро пішов з посади, зовсім не шкодуючи про це. Адже постійні поїздки і трудові зобов'язання директора забирали багато часу, через що митець рідко приділяв час внутрішнім творчим потребам і малював досить мало. Зі слів самого Дейнеги, він не був народжений стати директором, це ніколи не було його метою, хоча він добре справлявся з цим обов'язком [5]. Його справжнє покликання – це такий живопис. Та досвід директора музею виявився досить цінним, тому зараз митець працює заступником директора у Палаці Потоцьких, що носить нині назву «Простір інноваційних креацій «Палац».

Висновки. Михайло Дейнега – постійний генератор ідей. Його творча спадщина на сьогодні становить понад сотню картин. Унікальність творчості митця забезпечує його індивідуальний підхід та виняткову манеру асоціативного живопису. Всі його роботи повні чуттєвості та емоційності, які переносяться на глядача у процесі комунікації з картинами. Для митця головним в його творчості є передача переживань та асоціацій, що виникають в ході роботи. Базовими засобами виразності є форма та колір. Особливу увагу митець приділяє колірним поєднанням, оскільки відчуває велику силу в кольорі. Завдяки своїй багатогранності митець є шанованою та відомою людиною.

У статті вперше описано підхід до роботи та принцип, на якому базується асоціативний живопис Михайла Дейнеги. Пояснюється походження та становлення унікальної манери, яка формувалась впродовж всього життя майстра живопису. Його творчість є невід'ємною і значущою в контексті розвитку художнього життя Івано-Франківщини. Художник натхненно збагачує культурну спадщину цього регіону. Безпрецедентність творчості Дейнеги повинна бути детально вивчена та описана.

Список літератури:

1. Козінчук В. Під поглядом Спасителя. В. Козінчук / Галичина. 2014. 13 грудня (№ 191). С. 5.
2. Михайло Дейнега: простягаю мінливому світові нить [про творчий шлях художника] / Тижневик Галичини. 1997. 31 липня.
3. Тугай Л. Експериментатор кольору: [про виставку художника Михайла Дейнеги у галереї «Арт на Мур» в Івано-Франківську]. Л. Тугай / Галичина. 2013. 24 січня (№ 11-12). С. 16.
4. Натхнення Михайла Дейнеги / Галицька Просвіта. 2011. 20 січня (№ 3). С. 4.
5. Михайло Дейнега: про життя і творчість: [бесіда з худ. М. Дейнегою / спілкувалася Анна Поstrанська] / Івано-Франківськ, 2020. 28 січня.

References:

1. Kozinchuk V. (2014). Pid pohliadom Spasytelia [Under the Savior's Eye]. Halychyna, no. 191, p. 5.
2. (1997). Mykhailo Deineha: prostiahaiu minlyvomu svitovi nyt [Mykhailo Deineha: I Stretch the Thread to the Changing World]. Tyzhnevuk Halychynu.
3. Tuhai L. (2013). Eksperymentator Koloru [The Color Experimenter]. Halychyna, no. 11-12, p. 16.
4. (2011). Natkhennia Mykhaila Deinehy [Inspiration of Mykhailo Deineha]. Halytska Prosvita, no. 3, p. 4.
5. Postranska A. (2020). Mykhailo Deineha: pro zhyttia i tvorchist [Mykhailo Deineha: about Life and Art] (unpublished).